

Рајко Данубић

НЕОБЈАШЊИВЕ ПОЈАВЕ

Њих двојица, један према другом ни подређен ни надређен, седе и протежу се, мумлају, без страха, на излизаним, полураспалим столицама са кожним пресвлакама. Један према другом помало, ипак, осећају гађење; сваки од њих види како се онај други досађује. Има међу њима и дубине и близине, и неке личне игре. Наслоњени лактовима на изгребане столове, умашћене од бурека и погачица са чварцима, јогурта, и са набијеном фином угљеном прашином између испуцалих дасака, они повремено напрегнуто ослушкују да се у стоваришту не појави каква муштерија. Овде су заједно три године и лети је сваког радног дана у раним јутарњим сатим некако овако, изнова. Август је скоро на издисају, време је годишњих одмора и разбрибриге, никоме не треба огрев. Понекад су у овој канцеларији трговине каменим и сушеним угљем, брикетима и дрвима на мало они добацивали један другом и по какву излизану реченицу, и то је било све. Увек се други питао: јесам ли ја први проговорио или је он кренуо да прича. То ни један, ни други нису никада истеривали до краја. Они су се налазили, гледано из угла војног стратега, у некој врсти позадине, као да су комора, били су прилично удаљени од јесењег фронта, када сви навале да узимају угаљ, брикете и дрва. На њиховим лицима није било ни посебне бриге, ни незадовољства, ни дивљења за чисто небо изнад глава. Унаоколо, докле год је око допирало око њихове бараке, је мирно и пусто, имају само једног полуслепог вучјака кога мрзи да лаје и немају тренутно никакве жеље да излазе у двориште складишта, на сунце.

Подрхтава ваздух, врџина је велика, а сву ову топлоту у канцеларији разгони мали вентилатор, смештен на ниском ролу орману са списима и регистраторима са рачунима из претходних година, тако да им ваздух не удара у главе, нити им разбацује хартије на столу. Када би се какво извежбано око загледало у њихова обична лица, вероватно би приметило да су исувише навикли један на другог и да један другог умеју и да поднесу. Та два продавца угља, брикета и дрва имају званичне надимке Дрекавац и Мастиљар, и овде, на стоваришту баве се стандардним пословима за ову врсту мешетара и бирократа, без великог гунђања.

Дрекавац је пензионисани професор историје који се од младости бави и словенском митологијом, па је негде, пијан или трезан, тврдио да дрекавац сигурно постоји, и тако је себи закачио, као чичак на капут, овај надимак. Никада није било ироније у његовом гласу. То што мрзи људе лежи у природи ствари. Не воли да ради послове који доносе паре. По предањима, или по неким књигама, описивао је дрекавца као мало, прилично длакаво створење, које се мува по гробљима ноћу, а жртве дави у сну и јако се боји светлости. Наводно дрекавци имају огромне канце, скачу људима на леђа и терају их да ходају целу ноћ, док петлови не закукуруичу. Нису ово бића која могу људима да обећају небеско царство, нити имају прилику да негде везују сигурносни појас, рекао би Дрекавац.

Мастиљар је млађи, пензионисани је службеник железница и од младости се бави енигматиком, упорно саставља некакве чудне скандинавке и уз сваку од њих има причу како је настала нека интелектуална замка. Његов глас делује готово несигурно, као да га је нешто добро лупило по глави, али и у овоме послу је велики професионалац и његове радове су објављивали по новинама широм у Југославији. Док су други све стварали са којекаквим техничким и другим помагалима, Мастиљар је своје радове правио сам, од алфе до омеге, уз помоћ мастила, туша и лењира, на хамеру или паусу, има калиграфски рукопис и добри Бог му је даровао и таленат за сликање. Познавао је све боље енигматичаре у Југославији, дружио се с њима, а сада, након распада земље, чини му се да је све оно било као јуче или, најдале, прекјуче. Мастиљар је тужни избеглица из Хрватске, негде је из Славоније, ваљда из Пакраца, био је тамо књиговођа на железници, а пре тога у пољопривредном добру. Остатак фамилије му је у Аустралији, има ожењеног сина и унуку Клару, жена му је

умрла пре седам година, али није хтео да се удаљава толико далеко од Папука, да и исели у Аустралију, у Мелбурн. Уме да чачка по сећању, као детлић по дрвету да туче, туче...

Та два продавца угља, брикета и дрвета налик су на каква два полураспала, испрана пања, која је велика вода избацила на обалу. Они су и данас скоро три сата седели за столом, свако удубљен у своје мисли, са полупразним шољама за кафу, са својим пословима. Нису правог газду, Јеленка, видели преко годину дана, долази некакав његов млађи рођак Драгутин да види како иду послови, да покупи пазар и провери књиге. Наводно је газда Јеленко утекао са љубавницом у Холандију због неплаћеног пореза и мутљавине са царинама око угља, с неким Муслиманом Авдом из Тузле... Нису се посебно ни данас досађивали или ни један није хтео да то покаже. Дрекавац листа прилично дебелу енциклопедију о митским бићима и помно, са стране, бележи нешто у своју изанђалу свеску, купљену на отпаду папира, а Мастиљар прави нову, огромну укрштеницу. Како је ово чудно и благотворно, оба ово схватају и цене, нема страха да може да им рупи у канцеларију, на врата, некаква посебна контрола или управа.

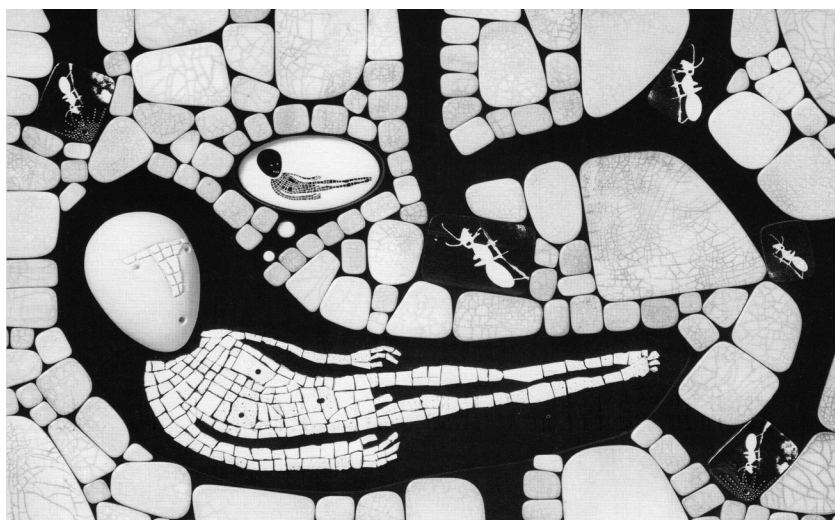
У даљини се чуло како воз пристиже у станицу, како шкрипе кочнице. Нема никога, рекао је лењо Дрекавац и полако померио стари, бакелитни телефон који му је сметао да окреће листове у енциклопедији. Не изгледају они ни као људи које убија досада. Треба им се загледати у лица. Нема, уздахнуо је Мастиљар. Он је увек пазио да не каже реч више. Верујем да данас нико неће свратити, одмахнуо је руком Дрекавац и уздахнуо; помало се јежио на шкрипу кочница воза. Повремено су оба бацала поглед на часовник, налик на стилски, некакву имитацију бидермајера, какве су правиле оне фабрике у комунистичком Прагу или Лењинграду. Керу су дали добре остатке од доручка, било је овде костију, чварака и хлеба, тако да ни са те стране није било каквих неизвршених задатака. Дрекавац се онда Мастиљару похвалио Виза картицом коју је пре недељу дана узео у Поштанској штедионици. Мастиљар је био противник ове врсте банкарског пословања, па је само слегнуо раменима. Картица је била сребрне боје. О банкарском пословању картицама знао је доста замки, за које би нормалном човеку требао читав живот да их смисли. Онда је поново узео лупу и принео очима оно што ради, проверавајући каква је изглед исписаних слова, а онда нагнуо воду директно из боце; стомак му се био упалио од јаке хране.

Умео је Мاستиљар да нацрта нешто или напише, а онда да се каје и нервира. За уклањање грешака је користио коректор који је сам мућкао, наводно на бази оне фарбе за молерај, зване поли-колор. Било му је скупо да купује коректоре од неке фабрике из Немачке, а био је и позната циција. Дрекавац би остајао дуго нагнут над столом, као да се спрема да плива делфин стилем, и тако је и читао из књига, само накратко узимајући хемијску оловку и бележећи у поменуто дебелу свеску запажања. Наводно се спремао да и сам припреми књигу о дрекавцу и миту о њему код Јужних Словена... Добро се примакло подне, рекао је Мاستиљар, пуцкетајући прстима. Било му је криво што није у вези Виза картице реаговао уљудније. Подне, равнодушно се онда огласио Дрекавац, као да се пробудио из сна. После тога су ћутали и радили свако своје послове, два сата, ако не и који минут дуже. Занимљиво је да никада оног другог није занимало оно што му колега за другим столом ради. Дрекавац је мрзео енигматику и није га занимало како ова превара функционише, а Мастиљар је говорио да су митови храна за децу и градске голубове.

Слушај, шта мислиш да сада неко бане, рекао је Дрекавац. Он се највише бојао да неко не дође пред крај радног времена, па би морао да остане док купац не натовари робу. Он је увек први говорио оно што га притиска, једе, а онда би Мастиљар подигао обрве, направио кисело лице, због чега је онако мршав личио на смежурани, кисели краставац у тегли, остављен за бацање. Тада би му се и очи сузиле и постајао је опрезан као звечарка. Само би рекао: Не изазивај судбину. Никада у његовој љутњи и није било ничега озбиљног. И онда би поново ћутали неко време, удубљени свако у своје хартије: Дрекавац у словенске митове, Мастиљар у мрежу енигматике. Добро је да је сутра недеља, рекао је Дрекавац, има да искључим јебени телефон. Он је волео да нагалси да има телефон у стану, без двојника. После је изрекао и неколико сувих реченица о новим роковима испоруке угља из Колубаре и Ресаве. Бојао се хаоса који лети праве туристи на путевима према Грчкој и Јадрану, и само сметају камионима да мирно возе товар. Обојица су веровали да је музика сваког живота рођењем стављена на папир, одређена. Неколико пута су о овоме и начелно разговарали. Оћедном се Мастиљар прибрао, подигао се на ноге, омиришао ваздух и рекао некако узнемирено: Смрди паљевина. Овај његов покрет био је помало тром, али као да је и Дрекавцу допро до мозга. Полако је и он

омирисао ваздух, као добар ловачки пас, и зенице му се прилично узнемирише. Имао је скоро чудну главу, налик на чауру од мака, и изгледало је да суви мак из те чауре може и да се огласи ако чаура почне да се помера. Дрекавац је прихватио да негде близу гори нека ствар и покренуо се из шкрипаве столице и стао на врата која воде напоље из баракe и канцеларије, у двориште. Није изустиио ни једну реч. Шта се дешава тамо, упита га Мастиљар са благим страхом у гласу. Запалио се угаљ на гомили, одговори осорно и тихо Дрекавац. Мастиљар је помислио како Дрекавац хоће да га насамари, да измишља да је избио пожар, али је реаговао природно. Наш угаљ, поскочио је Мастиљар. Нема другог овде, раширио је руке Дрекавац. Ма што не мрдаш, узбудио се Мастиљар, сада су му ноздрве биле већ пуне мириса сагорелог сумпора, треба звати ватрогасце. Нема потребе, чујем сирену, неко је из солитера пријавио пожар, огласио се Дрекавац, ваљда мисле да овде нема никога. Не могавши више да се уздржи од узбуђења, Мастиљар се сети да имају и црвени апарат за гашење ватре, искочи из канцеларији и окрену право у шупу с лопатама и песком, узео апарат и потрча старачки према гомили угља која је горела. Доста вешто скину пломбу са апарата (хвалио се раније да је био на курсу за ватрогасце аматере), заустави се на месту где је пламен сукао и пусти пену, док је Дрекавац мирно стајао у довратку, на вратима, крстећи се. Лице му је изгледао као код старца који седи на берберској столици, насапуњан, и чека да берберин извади бритву. Како су обојица били навикнути на опрез, умели су да утврде колика је ово реално опасност за складиште, овај пожар. Стварно су ватрогасна кола била сасвим близу и Дрекавац је крену да им отвори врата кроз која улазе и камиони за утовар угља, брикета и дрва. Неприметно је храмао на десну ногу, ваљда му је утрнула од дугог седења. Ватрогасци су стигли с неким мањим колима пре него је Мастиљар сасуо сву пену из боце на угаљ. У њиховим гласовима било је смеха и псовки, била је ово прича коју су они себи причали сваки дан. Мастиљар се овде мало измакао и све је било готово за трен. Тек тада се огласио и полуслепи вучјак, залајао је неколико пута, и то је било све ако се не рачуна седам-осам знатижељника на балконима солитера и два-три пролазника уз ограду складишта. Мастиљар је потписао понуђени записник, ваљда се овакви протоколи праве и код других паљевина, почешао се по глави, а онда су се захвалили ватрогасцима, затворили капију и вратили се у канцеларију: Дрекавац митовима, а Мастиљар

енигматици и непознатим речима. Обојица су одједном осетила да им је све ово некако далеко, туђе. Оба су неко време само ослушкивали, без речи, трудећи се да раздвоје жамор пролазника од свега другог. Било је ово и нешто ново у њиховом раду, та ватра и то завијање сирене ватрогасних кола. Радили су до пет и до краја радног времена остало је било једва сат. У једном тренутку јавио се преко телефона дежурни полицајац, да провери да ли је све уреду. Нажалост, дешава се и то, рекао је полицајац Дрекавцу, с којим је понекад играо доминe. Додао је, као за себе, да не треба да мисли да су неопрезни. То његово обраћање није било уобичајено, раније ово није радио, помислио је Мاستиљар. Међутим, није му било ни до какве приче. Тек сутра се из Трста враћа газдин рођак Драгутин и до тада имају времена да смисле причу како је до овога дошло. Неко је, ваљда, бацио опушак, могло је и какво стакло да упре сунчев зрак па да се угаљ запали, има у физици и необјашњивих појава. Дрекавац је затворио енциклопедију, обележивши пре тога страну до које је стигао летком са упозорењем о запрашивању комараца. Не треба увек да доводимо у везу оно што се деси са својим сумњама, рекао је. Тада Мاستиљар принесе дланове према глави, наслони лактове на масни сто и рече: Бојим се да нас ово не уништи, упркос свему.

Наташа Василић и Јована Филиповић: *Теафефобија*